EIROPAS KOMISIJA

Briselē, 27.4.2010
COM(2010) 183 galīgā redakcija

ZAĻĀ GRĀMATA

Kultūras un radošo nozaru potenciāla īstenošana

ZAĻĀ GRĀMATA

Kultūras un radošo nozaru potenciāla īstenošana

Pēdējās desmitgadēs pasaule ir attīstījusies straujākā tempā. Eiropā un citur pasaulē jaunu tehnoloģiju ātrā izplatīšanās un pieaugošā globalizācija ir radījusi pārsteidzošu pāreju no tradicionālās ražošanas uz pakalpojumiem un inovāciju. Ražotnes pamazām tiek aizstātas ar radošām apvienībām, kuru izejmateriāli ir iztēles spēja, jaunrade un prasme ieviest jauninājumus. Šajā jaunajā digitālajā ekonomikā nemateriālas vērtības aizvien vairāk nosaka materiālās vērtības, jo patērētāji tiecas pēc jaunas un bagātīgākas "pieredzes". Konkurētspējas faktors patlaban ir spēja radīt sociālo pieredzi un sadarbību.

Ja Eiropa vēlas saglabāt savu konkurētspēju šajā mainīgajā globālajā vidē, tai jārada piemēroti apstākļi jaunradei un inovācijai, lai tā plauktu jauna uzņēmējdarbības kultūrā[1].

Kultūras un radošajās nozarēs ir daudz neizmantota potenciāla, lai nodrošinātu izaugsmi un radītu darba vietas. Lai izpildītu šo uzdevumu, Eiropai jāapzina jauni gudras, ilgtspējīgas un integrējošas izaugsmes stimulu avoti un jāiegulda tajos, tādējādi nodrošinot nepārtrauktību[2]. Mūsu turpmākā labklājība būs lielā mērā atkarīga no tā, kā mēs izmantojam savus resursus, zināšanas un jaunrades talantu, lai rosinātu inovāciju. Balstoties uz mūsu bagātajām un daudzveidīgajām kultūrām, Eiropai ne vien jāaizsāk jauni pievienotās vērtības radīšanas veidi, bet arī jāsagatavo jauni ceļi, dzīvojot vienotībā, daloties ar resursiem un izmantojot daudzveidības iespējas.

Eiropas kultūras un radošajām nozarēm ir reāls potenciāls, lai reaģētu uz šiem izaicinājumiem, tādējādi sekmējot stratēģiju *Europa 2010* un dažas no tās pamatiniciatīvām, piemēram, *Inovācijas Savienība*, *Digitālā programma* [*Eiropai*], klimata pārmaiņu vadība, jaunu prasmju un jaunu darba vietu programma vai rūpniecības politika globalizācijas laikmetam[3]..

Daudzi neseni pētījumi[4] liecina par to, ka kultūras un radošajās nozares (turpmāk — "KRN") darbojas ļoti novatoriski uzņēmumi, kam ir liels ekonomiskais potenciāls, un šīs nozares ir vienas no Eiropas dinamiskākajām nozarēm, kas dod ieguldījumu apmēram

---

1 Tā [Eiropas Komisijas] priekšsēdētājs Barrozu paudis "Politikas pamatnostādnēs nākamajai Komisijai". Pilnu tekstu skatīt: http://ec.europa.eu/commission_barroso/president/pdf/press_20090903_EN.pdf.

2 Skat. Komisijas paziņojumu "Eiropa 2020. Stratēģija gudrai, ilgtspējīgai un integrējošai izaugsmei", COM(2010) 2020.

3 Iepriekš minētajā Komisijas apspriešanās dokumentā, kā arī Komisijas dienestu darba dokumentā "Uzdevumi ES atbalstam inovāciju pakalpojumu jomā — jaunu tirgu un darba vietu [izveides] veicināšana, izmantojot inovāciju", SEC(2009) 1195, īpaši kultūras un radošās nozares ir atzītas par strauji augošām nozarēm.

4 Lai labāk uzraudzītu situāciju KRN un būtu iespējams analizēt pašreizējo situāciju, tendences, grūtības un problēmas, ir nepieciešams vairāk informācijas par šo nozari un jo īpaši saskaņota statistika.

2,6 % no ES iekšzemes kopprodukta (IKP), tām ir augsts izaugsmes potenciāls — tajās ir nodrošinātas darba vietas aptuveni 5 miljoniem cilvēku visā ES-27[5].

Turklāt kultūras saturam ir izšķirīga loma, pilnveidojot informācijas sabiedrību, palielinot ieguldījumus platjoslas infrastruktūrās un pakalpojumu jomā, digitālajās tehnoloģijās, ka arī jaunās plaša patēriņa elektronikas un telekomunikāciju ierīcēs.

Turklāt, neraugoties uz to, ka kultūras saturs nodrošina tiešu ieguldījumu IKP, KRN ir nozīmīgs stimuls ekonomikas un sociālajām inovācijām daudzās citās nozarēs.

Daudzās jomās izdomas bagātus risinājumu avots ir radošā domāšana šajās nozarēs, gan valstu, reģionu vai pilsētu reģenerācija vai "marķēšana", mūžizglītībai nepieciešamo informācijas un komunikācijas tehnoloģijas (IKT) prasmju (e-prasmju)[6] pilnveidošana, pētniecības sekmēšana attiecībā uz to, kā saprotami paust informāciju par vērtībām, aptverot ražojumu un pakalpojumu inovāciju, gan zemu oglekļa emisiju ekonomika un ilgtspējīgiem ekonomikas apstākļiem, starpvaldību dialoga veicināšana, un visbeidzot starpkultūru dialogu un kopienu veidošana[7].

Partnerībā ar izglītību KRN var būt nozīmīga loma, pilnveidojot Eiropas iedzīvotājiem nepieciešamās jaunrades, uzņēmējdarbības un starpkultūru saskarsmes prasmes. Šajā ziņā KRN var stiprināt Eiropas izcilības centrus un palīdzēt mums kļūt par tādu sabiedrību, kurā balstās uz zinātnes atziņām. Tajā pašā laikā šīs prasmes veicina pieprasījumu pēc daudzveidīgāka un modernāka saturiem un ražojumiem. Nākotnes tirgus iespējams veidot tādā veidā, kas labāk atbilst Eiropas vērtībām.

Ar šo pozitīvo ietekmi uz citām nozarēm Eiropas KRN piedāvā risinājumus, kā sasniegt izdomas bagātāku, vienotāku, videi draudzīgāku un lielākas labklājības nākotni.

Lai KRN varētu gūt maksimālu labumu no iespējām, ko sniedz kultūru daudzveidība, globalizācija un digitalizācija, kuras ir galvenie stimuli šo nozaru turpmākai attīstībai, ir jāveic šādi uzdevumi:

- dodot uzņēmējiem lielākas iespējas eksperimentēt, ieviest jauninājumus un veiksmīgi darboties un nodrošināt vienkāršāku finansējuma pieejamību, kā arī pareizo iemaņu un prasmju kombināciju, piemērot pareizos **pamatnosacījumus**;

- atbalstīt KRN attīstību **vietējā un reģionālajā vidē** un to izmantot kā starta platformu izteiktākai **klātbūtnei pasaulē**, palielinot informācijas apmaiņu un mobilitāti, un

---

5 Pētījums par kultūras ekonomiku Eiropā, ko Eiropas Komisijas uzdevumā 2006. gadā veica [socioloģisko pētījumu firma] *KEA*, "Creative economy report 2008. The challenge in assessing the creative economy towards informed policy making", iepriekš minētais Komisijas dienestu darba dokuments par uzdevumiem ES atbalstam inovācijas jomā un ANO Tirdzniecības un attīstības konferences (UNCTAD) ziņojums par "Creative Economy – the Challenge of Assessing the Creative Economy — towards informed policy-making".

6 Eiropas Komisija 2007. gada septembrī pieņēma paziņojumu, kurā iepazīstināja ar e-prasmju ilgtermiņa stratēģiju: "E-prasmes 21. gadsimtā: konkurētspējas, izaugsmes un nodarbinātības veicināšana", COM(2007) 496, un pašlaik tā apsver šīs stratēģijas pilnveidošanas iespēju.

7 Skat. pētījumu par kultūras ietekmi uz radošumu, kuru Eiropas Komisijas uzdevumā 2009.gadā veica *KEA*.

- plašā sociāli ekonomiskā kontekstā izmantojot KRN **pozitīvo pieredzi uz citām nozarēm**, virzīties uz tādu ekonomiku, kas balstīta uz jaunradi.

Daži no mūsu starptautiskajiem partneriem jau intensīvi izmanto KRN daudzveidīgos resursus[8], bet Eiropas Savienībai stratēģiska pieeja vēl tikai jāizstrādā, lai savas ievērojamās un pievilcīgās kultūras vērtības padarītu par spēcīgas ekonomikas un vienotas sabiedrības pamatu.

1. ZAĻĀS GRĀMATAS POLITISKAIS KONTEKSTS, MĒRĶI UN TVĒRUMS

Visas šīs dimensijas ir pamats otrajam mērķim Eiropas kultūras plāns[9], kurā ES aicināta izmantot kultūras potenciālu kā jaunrades un inovācijas katalizatoru saskaņā ar Lisabonas stratēģiju izaugsmei un nodarbinātībai

Šī programma tika apstiprināta ar Padomes rezolūciju 2007. gada novembrī un ar Eiropadomes rezolūciju — 2007. gada decembrī. Eiropadome 2007. gada decembra sanāksmes secinājumos atzina kultūras un jaunrades nozaru nozīmību saskaņā ar Lisabonas stratēģiju, kā arī nepieciešamību stiprināt šo nozaru potenciālu, īpaši ciktāl tas attiecas uz MVU.

Turpmākajos Padomes secinājumos uzsvērts, ka jānostiprina saikne starp izglītību, apmācību un KRN, kā arī maksimāli jāizmanto MVU potenciāls kultūras un radošajās nozarēs[10], un aicināts panākt labākas sinerģijas kultūras un citu ekonomikas nozaru starpā, kā arī spēcīgāku saistību starp kultūras politiku un citiem attiecīgajiem politikas virzieniem[11].

Vienlaikus Eiropas Parlaments ir aicinājis Komisiju cita starpā "noskaidrot, kas veido Eiropas priekšstatu par kultūru, radošo darbību un inovāciju, un izstrādāt strukturētus politikas pasākumus (..), lai praktiski veicinātu Eiropas radošo nozaru attīstību, un iekļaujot šos pasākumus īstenā Eiropas kultūras stratēģijā"[12].

Zaļās grāmatas pamatā ir ieteikumi un labākās pieredzes piemēri, ko izstrādājušas divas valstu ekspertu darba grupas – viena – KRN jautājumos un otra – kultūras un izglītības sinerģijas jautājumos, kā arī divas pilsoniskās sabiedrības platformas, proti, KRN platforma un kultūras pieejamības platforma[13], kuras tika izveidotas kā Eiropas kultūras

---

8 Īpaši ASV vai Kanāda.

9 Skat. Komisijas paziņojumu par Eiropas darba kārtību kultūrai augošas globalizācijas apstākļos, COM(2007) 242.

10 Padomes secinājumi par kultūras un jaunrades nozares ieguldījumu Lisabonas mērķu sasniegšanā, 2007. gads; http://www.consilium.europa.eu/ueDocs/cms_Data/docs/pressData/en/educ/94291.pdf.

11 Padomes secinājumi par kultūru kā jaunrades un inovāciju katalizatoru, 2009. gads; http://ec.europa.eu/culture/our-policy-development/doc/CONS_NATIVE_CS_2009_08749_1_EN.pdf.

12 Eiropas Parlamenta 2008. gada 10. aprīļa rezolūcija par kultūras nozarēm saistībā ar Lisabonas stratēģiju, http://www.europarl.europa.eu/sides/getDoc.do?type=TA&reference=P6-TA-2008-0123&language=EN&ring=A6-2008-0063.

13 Šo darba grupu ziņojumus skatīt: http://ec.europa.eu/culture/our-policy-development/doc2240_en.htm. Labākās pieredzes piemēri, ko izstrādājušas šīs darba grupas, ir minēti [šā] dokumenta zemsvītras piezīmēs.

plāna īstenošanas daļa. Tajā ņemti vērā arī vairāki neseni neatkarīgi pētījumi un ziņojumi, kas veikti un sagatavoti Eiropas Komisijas uzdevumā, un rasta iedvesma no dažādās dalībvalstīs izstrādātajām stratēģijām, kas vērstas uz KRN potenciāla atraisīšanu tajās[14]. Visbeidzot jānorāda, ka tajā atbalsi raduši daži vēstījumi, kas pausti 2009. gadā —Eiropas jaunrades un inovāciju gadā, īpaši attiecībā uz nepieciešamību veidot saikni starp mākslu, filozofiju, zinātni un uzņēmējdarbību[15].

Šīs Zaļajā grāmatas mērķis ir rosināt pārrunas par to, kas nepieciešams, lai patiesi veicinātu jaunrades vidi ES kultūras un radošajām nozarēm. Tajā ir ietverti daudzējādi redzējumi — sākot ar uzņēmējdarbības vidi, beidzot ar nepieciešamību izveidot kopēju Eiropas kultūras telpu, sākot ar kapacitātes palielināšanu un beidzot ar Eiropas radošo personību prasmju pilnveidošanu un darbības sekmēšanu pasaules arēnā.

Šajā Zaļajā grāmatā nav paredzēts aplūkot visus jautājumus, kuri varētu skart šīs nozares, taču tajā uzmanība pievērsta svarīgākajām jomām, kurās maksimāli izmantojot visos pārvaldes līmeņos pieejamos politikas virzienus un instrumentus un panākot to lielāku vienotību un saskanību, Eiropā var efektīvi atraisīt kultūras un radošo nozaru potenciālu.

Uzdotie jautājumi tipiski attiecas uz politikas veidotājiem, KRN un citām ieinteresētajām personām vairākos līmeņos, t.i., Eiropas, valstu, reģionu un vietējā līmenī. Komisija aicina izteikties par katru no aplūkotajiem jautājumiem, bet jo īpaši — par **prioritātēm rīcībai Eiropas līmenī**.

Pievēršoties KRN, šīs Zaļās grāmatas mērķis ir aptvert dažādās konotācijas, kas visā ES attiecinātas uz "kultūras" un "jaunrades" jēdzieniem, tādējādi atspoguļojot Eiropas kultūras daudzveidību.

Kultūras statistikas programmā, kas Eiropas līmenī tika izveidota 2000. gadā, ir paredzētas astoņas jomas (mākslas (un) pieminekļu mantojums, arhīvi, bibliotēkas, grāmatas un prese, vizuālā māksla, arhitektūra, izpildītājmāksla, audio un audiovizuālie saziņas līdzekļi/multivide) un seši darbības uzdevumi (saglabāšana, radīšana, ražošana, izplatīšana, marketings/tirdzniecība un izglītošana), kas statistikas nozīmē ir "kultūras nozares" struktūra. Pašlaik šī programma tiek atjaunināta un noteikts KRN tvērums[16].

Šajā Zaļajā grāmatā mēs izmantojam diezgan plašu pieeju, kuras pamatā ir ar praksi saistītas definīcijas.

"Kultūras nozares" ir tādas nozares, kurās ražo un izplata preces un pakalpojumus, ar kuriem, kad tos izstrādes laikā vērtē pēc to atribūtiem, pielietojuma vai galamērķa, īsteno vai pauž kultūras izpausmes, neatkarīgi no to iespējamās tirdzniecības vērtības. Līdzās tradicionālajām mākslas nozarēm (izpildmāksla, vizuālā māksla, kultūras mantojums, tajā skaitā publiskajā sektorā) tajās iekļautas arī filmas, DVD un video, televīzija un radio,

---

14 Jo īpaši *A Creative Economy Green Paper for the Nordic Region* (Ziemeļu Padome 2007. gadā), *Creative Britain – New Talents for the New Economy* (Apvienotā Karaliste 2008), *Creative Value – Culture and Economy Policy Paper* (Nīderlandē 2009. gadā) un *Potential of Creative Industries* (Igaunijā 2009. gadā).

15 Īpaši skatīt Eiropas jaunrades un inovācijas gada vēstnieku manifestu, kas publicēts 2009. gada novembrī http://www.create2009.europa.eu/ambassadors.html.

16 Eurostat paspārnē 2009. gadā ir izveidots *ESSnet-culture*, http://ec.europa.eu/culture/our-policy-development/doc1577_en.htm.

video spēles, jauni mediji, mūzika, grāmatas un prese. Šis jēdziens ir definēts saistībā ar kultūras izpausmēm, kas minētas UNESCO 2005. gada konvencijā par kultūras izpausmju daudzveidības aizsardzību un veicināšanu[17].

"Radošās nozares" ir tādas nozares, kurās izmanto kultūru kā izejmateriālu un kurām ir kultūras dimensija, kaut gan šo nozaru devums ir pārsvarā funkcionāls. Pie šīm nozarēm pieder arhitektūra un dizains, kuri radošus elementus integrē plašākā procesā, kā arī tādas apakšnozares kā, piemēram, lietišķā grafika, modes dizains vai reklāma.

Turklāt daudzās citās nozarēs izaugsmei ir vajadzīgs saturs, un tāpēc tās zināmā mērā ir savstarpēji atkarīgas no KRN. Tās ir, piemēram, tūrisma nozare un jauno tehnoloģiju nozare. Šīs nozares skaidri neiekļaujas KRN definīcijā, kas izmantota šajā Zaļajā grāmatā.

2. KULTŪRAS DAUDZVEIDĪBA, DIGITĀLĀ PĀREJA UN GLOBALIZĀCIJA KRN TURPMĀKĀS ATTĪSTĪBAS GALVENIE STIMULI

KRN saskaras ar strauji mainīgu vidi, kam jo īpaši raksturīgs attīstības ātrums un digitālo IKT izplatība pasaules mērogā. Šim aspektam ir milzīga ietekme uz visām nozarēm kopējā vērtību radīšanas ķēdē — no kultūras preču un pakalpojumu jaunrades līdz to ražošanai, izplatīšanai un patēriņam.

Tehnoloģija un platjoslas infrastruktūras pieejamība pilsētās un lauku apvidos dod jaunas iespējas tiem, kas rada kultūras preces un pakalpojumus, savus darbus par zemākām izmaksām izplatīt plašākā sabiedrībā neatkarīgi no fiziskiem un ģeogrāfiskiem ierobežojumiem. Tādējādi tiem, kas rada kultūras vērtības, rodas potenciāli plašāks kultūras preču un pakalpojumu noiets un tirgi, bet iedzīvotājiem — lielāka piedāvāto kultūras produktu dažādība, ar nosacījumu, ka kultūras satura sniedzēji IKT izmanto pilnībā un tiek pārskatīti tradicionālie ražošanas un izplatīšanas modeļi. Tajā pašā laikā IKT izplatība ir atkarīga no augstas kvalitātes un diversificēta kultūras satura pieejamības. Tāpēc kultūras saturam ir vadošā loma, lai šīs jaunās tehnoloģijas tiktu pieņemtas visplašākajā sabiedrībā un lai pilnveidotos Eiropas iedzīvotāju e-prasmes un informācijas nesēju lietotprasmes līmenis.

Tomēr šī jaunā vide būtiski maina tradicionālos ražošanas un patēriņa modeļus, radot pārbaudījumus sistēmai, ar kuras palīdzību radošā sabiedrība līdz šim vērtību pamatu ir meklējusi saturā. Dažādos uzņēmumos šī ietekme ievērojami atšķiras un ir atkarīga no attiecīgā uzņēmuma vietas vērtību radīšanas ķēdē. Ekonomiskā vērtība tiek novirzīta uz šīs ķēdes beigām, un dažās nozarēs šis aspekts skar faktisko atalgojumu par jaunradi[18]. Turklāt kultūras satura radošu nozaru apakšnozares, galvenokārt satura ierakstu nozares, ir ievērojami skāris pirātisms, un fizisko datu nesēju (piemēram, CD, DVD) pārdošanas zaudējumi, kas ir traucējuši šo nozaru attīstību, ir mazinājuši pamatieņēmumus un

---

17 Skatīt: http://portal.unesco.org/culture/en/ev.php-URL_ID=33232&URL_DO=DO_TOPIC&URL_SECTION=201.html.

18 Piemēram, tas skaidri attiecas uz mūzikas nozari, kurā ieņēmumi no digitāliem pārdevumiem ir nepietiekami, lai segtu pienācīgu samaksu izpildītājiem, turpretim šķiet, ka video spēļu nozarē tiešsaistes modeļu izstrādātāju atalgojums ir labāks, jo nav starpnieku.

tādējādi ierobežojuši šo nozaru spēju radīt darba vietas un ieguldījumus. Šā iemesla dēļ šajā nozarē jāizstrādā jauni un inovatīvi uzņēmējdarbības modeļi.

Daudzās nozarēs problēma ir tā, ka KRN jāsedz izmaksas "digitāliem mērķiem" (satura digitalizācija, prasmju pilnveidošana un darbinieku kvalifikācijas celšana, un sarežģīti jautājumi par digitālo tiesību pienācīgu pārzināšanu utt.) un tajā pašā laikā jāizmēģina un jāpārbauda jauni uzņēmējdarbības modeļi, kas "atmaksājas" tikai pēc zināma laika. Daudziem radošo nozaru uzņēmumiem varētu būt grūtības saglabāt tradicionālu uzņēmējdarbības vidi un tajā pašā laikā pārvaldīt pāreju uz jauniem uzņēmējdarbības modeļiem, kurus vēl tikai izstrādā. Turklāt uzņēmuma spēja reaģēt uz šīm strukturālajām pārmaiņām lielā mērā ir atkarīga no šā uzņēmuma lieluma un pozīcijas, risinot sarunas attiecībā uz jauno digitālo preču tirgu. Globālā pāreja uz digitālām sistēmām nostiprina tādu ietekmīgu tirgus dalībnieku pozīciju kā, piemēram, telekomunikācijas uzņēmumi vai sadzīves elektronikas ražotāji, un tā sakrīt ar jaunu, spēcīgu pasaules mēroga spēlētāju, piemēram meklētājprogrammu un uz tīmekļa balstītu sociālo platformu, parādīšanos tirgū, kuri, veicot ievērojamus ieguldījumus tirgū, potenciāli var darboties kā vārtsargi. Tajā pašā laikā vairākumā KRN darbojas neskaitāmi daudz mikrouzņēmumu, mazo un vidējo uzņēmumu, kā arī brīvmākslinieku, kas pastāv līdzās vertikāli vai horizontāli integrētiem uzņēmumiem.

Pat tādas nozarēs, kurās vadošā loma ir lieliem starptautiskiem uzņēmumiem, mazajiem uzņēmumiem un mikrouzņēmumiem ir izšķirīga nozīme jaunradē un inovācijā. Raksturīgi, ka šie uzņēmumi ir tie, kas uzņemas risku un savlaicīgi pielāgojas pārmaiņām, un tie ir vadībā, kad jāizvēlas jauni talanti, jānosaka jaunas tendences un jāizstrādā jauni estētikas kritēriji.

Uzņēmēju loka dažādība un brīva pakalpojumu aprite ir priekšnoteikums tam, lai patērētājam varētu piedāvāt daudzveidīgus kultūras produktus. Tas ir iespējams vienīgi tad, ja ir garantēta taisnīga piekļuve tirgum. Lai radītu un uzturētu vienādus konkurences nosacījumus, nodrošinot, ka nav nepamatotu šķēršļu pieejai tirgum, nepieciešami kopēji centieni dažādās politikas jomās, sevišķi konkurences politikā.

Savietojamībai var būt liela nozīme, izstrādājot taisnīgus noteikumus jaunu platformu un tehnoloģiju pieejamībai. Standarti palīdz nodrošināt savietojamību starp jauniem un esošiem produktiem, pakalpojumiem, procesiem, sistēmām, lietojumprogrammām un tīkliem. Savietojamība ir nozīmīga ne vien ražotājiem (īpaši MVU), bet arī lietotājiem. Savietojamība uzlabo lietotāju izvēles iespējas, galvenokārt KRN, kas balstītas uz IKT produktiem un pakalpojumiem[19]. Standarti palīdz arī radīt inovācijai draudzīgu tirgu, kas sekmē inovāciju, vienlaikus izvairoties no sistēmām, kuras var ierobežot pieejamību dažādiem saturiem. Tāpēc ir būtiski sekmēt savietojamību starp platformām.

Līdzās standartizācijas un cenu aspektiem patērētājus interesē galvenokārt izvēles dažādība. Saskaņā ar 167. pantu (bijušo EK Līguma 151. pantu) Līgumā par Eiropas Savienības darbību Savienība, īstenojot Eiropas tiesību aktus, ņem vērā kultūras aspektus.

---

[19] Skatīt īpasi Komisijas dienestu darba dokumentu "Izaicinājumi Eiropas standartizācijai", 2004. gada oktobris.

Tāpēc Komisija darbosies ar trijiem apjomīgiem politikas ietvariem, kuri būtisksi ietekmēs pamatnoteikumus attiecībā uz KRN digitālā vidē un balstās uz agrākiem apspriežu procesiem.

Pirmkārt, Eiropas digitālā programma ir viena no labākajām stratēģijas *Eiropa 2010* parauginiciatīvām. Ietvarā, kas jārada ar digitālo programmu, Komisija strādās, lai cita starpā izveidotu patiesi vienotu tiešsaistes satura un pakalpojumu tirgu (t.i., drošus ES tīmekļa pakalpojumu un digitālā satura tirgus bez robežām, kuros ir augsts uzticamības un konfidencialitātes līmenis, saskaņotu reglamentējošo vidi, kas regulē intelektuālo tiesību pārvaldību, pasākumus pārrobežu tiešsaistes satura pakalpojumu sniegšanas atvieglināšanai, multiteritoriālu licenču piesķiršanas sekmēšanu, pienācīgu attiecīgo tiesību subjektu aizsardzību un atlīdzību šiem subjektiem un aktīvu atbalstu Eiropas bagātā kultūras mantojuma digitalizācijai).

Otrkārt, vadošās iniciatīvas "Inovācijas Savienība" ietvaros tiks veikti īpaši pasākumi, lai pastiprinātu kultūras un radošo nozaru katalizatora lomu inovācijas un strukturālo pārmaiņu jomā. Saistībā ar šo tiks pievērsta īpaša uzmanība, lai veicinātu uzņēmējdarbību, atvieglotu piekļuvi finansējumam, uzlabotu pamatnosacījumus un plānošanu, noteiktu pētniecības un prasmju vajadzības, izveidotu jaunas kopu idejas un nodrošinātu labāku atbalstu uzņēmumiem un inovācijām[20]. Šo darbību mērķis būs sasaukt kopā galvenos dalībniekus reģionālā, valsts un Eiropas līmenī, lai stratēģiskāk izmantotu pašreizējās un plānotās iniciatīvas KRN atbalstam un lai uzlabotu šo dalībnieku starptautisko sadarbību. Tas veicinās lielāka skaita inovatīvu ideju pārvēršanu jaunos produktos un pakalpojumos, kas rada izaugsmi un darbavietas.

Treškārt, stratēģija intelektuālā īpašuma jomā cita starpā balstīsies uz vairākām senākām un pašreizējām iniciatīvām, kas ir tieši saistītas ar kultūras un radošajām nozarēm[21]. Galvenā uzmanība tiks pievērsta tiesību izmantošanai, mēģinot panākt līdzsvaru starp radošā darba nepieciešamo aizsardzību un ilgtspēju un nepieciešamību atbalstīt jaunu pakalpojumu un uzņēmējdarbības modeļu attīstību. Attiecībā uz metodi Komisija ir skaidri noteikusi galvenās jomas, kurās nepieciešami uzlabojumi, un iesaistīs ieinteresētās personas augšupvērstā pieejā, pilnībā ievērojot iekšējā tirgus un konkurences noteikumus.

3. PIEMĒROTU APSTĀKĻU RADĪŠANA

Lai kultūras un radošās nozares varētu pilnībā ļaut vaļu to dubultajam kultūras un ekonomiskajam potenciālam, optimāli izmantojot iepriekšminētos virzītājspēkus, tām ir nepieciešama lielāka kapacitāte eksperimentēšanai un inovācijai, piekļuve vajadzīgajam prasmju apvienojumam un piekļuve finansējumam.

---

20 Pasākumu pamatā būtu jābūt diskusijām no ekspertu semināra "Towards a Pan-European initiative in support of innovative creative industries in Europe", kas notika 2010. gada 4. un 5. februārī Amsterdamā. Papildu informācija atrodama http://www.europe-innova.eu/creative-industries.

21 Komisijas paziņojums "Autortiesības uz zināšanām balstītā ekonomikā", COM(2009) 532; Komisijas INFSO ĢD un MARKT ĢD sagatavotais diskusiju dokuments "Radošais saturs Eiropas digitālajā vienotajā tirgū – nākotnes izaicinājumi", 2009. gads.

3.1. Jaunas iespējas eksperimentēt, radīt inovācijas un nodarboties ar uzņēmējdarbību kultūras un radošajās nozarēs

Jauno – un jo īpaši digitālo – tehnoloģiju ietekmē ir izveidojušās jaunas auditorijas, izplatīšanas kanāli un patēriņa modeļi. Piekļuve mākslai un līdzdalība tajā nepārtraukti mainās, savukārt robežas starp radītājiem un patērētājiem ir neskaidras, jo attīstās kopdarbības tehnoloģijas, piemēram, emuāri, *wiki* u.c.

Subkultūru rašanās rezultātā veidojas daudznozaru sajaukums, kas apvieno tradicionālas un jaunas mākslas formas un saturu. Lai gan tradicionālās struktūras ir īpaši svarīgas, lai piekļūtu kultūras pakalpojumiem, ir jāatzīst un jāatbalsta jauni kultūras iepazīšanas ceļi, kas nodrošina turpmāku interesi, analīzi un demistifikāciju ilgstošām attiecībām ar kultūru[22].

Tāpat kā visās citās sabiedrības nozarēs, ir jāpastiprina radošuma un jaunrades "pētniecības un attīstības" aspekts. Ja Eiropa vēlas saglabāt savu vadošo pozīciju, ir nepieciešama turpmāka mijiedarbība starp dažādām mākslas un radošajām disciplīnām, (apakš)nozarēm, ekonomikas nozarēm un ražošanas ķēdes posmiem. Ir jāsekmē intensīvāka, sistemātiskāka un plašāka sadarbība starp mākslu, akadēmiskajām un zinātniskajām iestādēm, kā arī privātā un publiskā sektora sadarbības iniciatīvas, lai atbalstītu mākslinieku eksperimentēšanu[23].

Šajā saistībā būs svarīgi ievērot holistisku pieeju, kas nodrošina labvēlīgus apstākļus inovācijai, izaugsmei un turpmākai attīstībai šajā nozarē. Lai gan Eiropā jau ir vairākas publiskas un privātas iniciatīvas reģionālā un valsts mērogā, lai atbalstītu inovāciju un uzņēmējdarbību kultūras un radošajās nozarēs[24], šķiet nepieciešami paplašināt diskusijas, apvienojot dažādos elementus visos līmeņos, tostarp Eiropas līmenī, kur dalībnieki var sadarboties konkrētos pasākumos dažādās stratēģisku interešu jomās. Piemēram, jāveicina tādu tikšanās vietu un "laboratoriju" izveide, kur kopīgi darbojas vairākas disciplīnas un kur inovācijas un eksperimentēšana ir atvērtas un vērstas uz lietotājiem; turklāt jāveicina starpnieku un aģentu darbība dažādās nozarēs un disciplīnās. Ir jāsekmē arī paraugprakse atbildības un pārredzamības jomā. Tas mums palīdzēs nodrošināt augstāko kvalitāti pasaules mērogā.

Šajā kontekstā ir svarīgi radīt piemērotākus un labvēlīgākus apstākļus, lai kultūras un radošajās nozarēs integrētu jaunas – jo īpaši digitālās – tehnoloģijas, tādējādi nodrošinot ES iedzīvotājiem daudzveidīgāku un inovatīvāku profesionālo saturu.

Parasti KRN pamatā ir bagāts un daudzveidīgs kultūras mantojuma, prasmīgu mākslinieku un citu radošu praktiķu kodols, un šīs nozares paļaujas uz efektīvu savstarpēju sadarbību starp dažādiem saistītiem uzņēmējdarbības un inovatīvo pakalpojumu slāņiem, lai laistu tirgū radošuma produktus. Turklāt KRN ražošanas procesi nepārtraukti tiek pielāgoti un ir pakļauti inovācijām, tādējādi padarot būtisku

---

22 Skatīt jo īpaši "Policy guidelines of the civil society platform on access to culture", 2009. gads.

23 Skatīt jo īpaši labas prakses piemērus, ko minējusi valstu ekspertu darba grupa un pilsoniskās sabiedrības platforma KRN jautājumos.

24 Saistībā ar šo jāpiemin, ka eksperimentālie projekti par jaunām pieejām, lai labāk atbalstītu inovatīvus radošo nozaru uzņēmumus, pašlaik tiek īstenoti saskaņā ar Eiropas uz zināšanām balstītu pakalpojumu inovācijas platformu, kas ietilpst Eiropas INNOVA iniciatīvā, ko finansē ar ES Konkurētspējas un inovācijas pamatprogrammu.

informācijas apmaiņu, nemateriālu aktīvu izmantošanu un talantu piesaisti, lai aktivizētu procesu. Šīs iezīmes ir tieši saistītas ar kultūras produktu būtību. Mainīgā patērētāju gaume rada lielu nedrošību par to, vai patērētāji pieņems šos produktus. Šo ierobežojumu dēļ labākā organizatoriskā struktūra bieži vien ir "kultūras un radošo nozaru kopa", proti, reaktīvu un pielāgoties spējīgu nozaru koncentrēts komplekts[25]. Vairumā gadījumu šīs funkcionālās kopas balstās uz intensīvu sadarbību starp dažādiem savstarpēji saistītiem dalībniekiem un struktūrām inovācijas jomā. Šādos apstākļos konkurenti bieži iesaistās uzņēmumu sadarbībā, ko bieži vien atbalsta organizāciju tīkli, piemēram, kopu organizācijas[26].

Šajā kontekstā[27] ir nepieciešams uzlabot fizisko un sociālo vidi, kurā radošie darbinieki un saistītās struktūras, piemēram, mākslas un dizaina skolas vai muzeji, var efektīvi darboties kopās. Ir nepieciešama labāka izpratne par to, kā kultūras un radošie uzņēmumi var labāk izmantot atrašanos vienuviet, sekmējot tīklu izveidi, nodrošinot labāku atbalstu jauniem uzņēmumiem radošajās nozarēs un integrējot lietotāju aspektu pastāvošajās kopās.

JAUTĀJUMS

- Kā radīt vairāk iespēju un nodrošināt labāku atbalstu eksperimentēšanai, inovācijai un uzņēmējdarbībai KRN? Jo īpaši – kā uzlabot piekļuvi IKT pakalpojumiem kultūras un radošo pasākumu ietvaros vai šo pasākumu plānošanā un uzlabot to kultūras satura izmantošanu? Kā IKT varētu virzīt atsevišķas kultūras un radošās nozares uz jauniem uzņēmējdarbības veidiem?

3.2. Labāk saskaņot KRN nepieciešamās prasmes

Satiekoties radošumam un uzņēmējdarbībai, kultūras un radošo nozaru uzņēmumiem, un jo īpaši MVU, ir grūti atrast darbiniekus ar vajadzīgo prasmju kombināciju. Tādēļ, lai stimulētu nozares konkurētspējas potenciālu, vidējā un ilgtermiņā ir būtiski nodrošināt labāku atbilstību starp prasmju piedāvājumu un pieprasījumu darba tirgū. Šā mērķa īstenošanā var palīdzēt partnerība starp uzņēmumiem un mākslas un dizaina skolām vai augstskolām. Uzņēmējdarbības inkubatori, kas bieži vien dibināti ārpus mākslas skolām, bet ar to aktīvu līdzdalību, ir apliecinājuši savu efektivitāti šo trūkumu novēršanā[28].

Turklāt nepārtrauktas tehnoloģiskas attīstības iespaidā nozaru specifiskās "tehniskās" vajadzības strauji mainās, tādējādi radot nepieciešamību pēc mūžizglītības. Tā kā kultūras un radošās nozares izmanto un izmantos informācijas un komunikāciju tehnoloģijas arvien inovatīvāk, atsevišķas e-prasmes ir būtiskas, lai sekmētu inovāciju un konkurētspēju. Papildus tam kultūras un radošajām nozarēm ir vajadzīgi cilvēki ar uzņēmējdarbības prasmēm (piemēram, vadības, tirdzniecības u.c. prasmes), kuri saprot finanšu mehānismus (bankas un finanšu iestādes, sponsori, ziedotāji u.c.) un ir spējīgi tos

---

25 Skatīt "The economy of culture", op.cit.

26 Valstu ekspertu darba grupa par KRN konstatēja labu kopu praksi daudzās dalībvalstīs, piemēram, Īrijā, Apvienotajā Karalistē, Spānijā, Igaunijā, Somijā, Dānijā u.c.

27 Skatīt Amsterdamas deklarāciju, ko 2010. gada februārī pieņēma semināra "Towards a Pan-European initiative in support of creative industries in Europe" dalībnieki: http://www.europe-innova.eu/web/guest/home/-/journal_content/56/10136/178407.

28 Skatīt labas prakses piemērus, ko minējusi valstu ekspertu darba grupa KRN jautājumos.

mobilizēt, un kuri saprot jaunās IKT, jo īpaši mūsu digitālajā vidē. Ja šajā jomā netiks veikti īpaši pasākumi, pastāv risks, ka prasmju trūkums, nepiemērotas prasmes un prasmju līdzsvara trūkums neļaus Eiropai pilnībā izmantot kultūras un radošo nozaru potenciālu.

Ņemot vērā KRN lielo izaugsmes potenciālu un nepārtraukti mainīgo un sarežģīto vidi, kurā tās darbojas, būtu īpaši lietderīgi labāk saprast un saplānot jaunās prasmes, kas tām ir nepieciešamas šobrīd vai būs nepieciešamas tuvākajā laikā. Ir jāuzsāk īpaša KRN nozares iniciatīva saskaņā ar iniciatīvu "Jaunas prasmes jaunām darbavietām", ar attiecīgo ieinteresēto personu palīdzību apkopojot analīzi un pieredzi ES līmenī[29].

Lai mazinātu atšķirības starp profesionālo apmācību un praksi, "līdzinieku savstarpēja apmācība" (proti, prasmju un procedūru uzlabošana, kas notiek, kad līdzīgus amatus ieņemoši darbinieki, kas saskaras ar līdzīgām grūtībām, apmainās ar informāciju, lai mācītos no otra kļūdām vai panākumiem, uzlabotu projektus, pateicoties pieredzējušiem vadītājiem, iepazītu jaunas tehnoloģijas vai paplašinātu savus kontaktus) varētu būt ļoti noderīgs instruments, lai paātrinātu KRN pielāgošanos pārmaiņām. Tas nodrošinātu piekļuvi augsta līmeņa profesionāļiem, kuri ne vienmēr ir pieejami citos apstākļos, un palīdzētu veidot tīklus Eiropā.

JAUTĀJUMI

- Kā sekmēt partnerību starp mākslas un dizaina skolām un uzņēmumiem nolūkā veicināt uzņēmumu izveidi, atbalstīt jaunos uzņēmumus un uzņēmējdarbību, kā arī e-prasmju attīstību?

- Kā varētu sekmēt līdzinieku savstarpējo apmācību kultūras un radošajās nozarēs Eiropas Savienības līmenī?

3.3. Piekļuve finansējumam

Grūtības piekļūt finansējumam ir viens no galvenajiem šķēršļiem daudzu uzņēmumu izaugsmei šajā nozarē[30].

Kā jau minēts, daudzi kultūras un radošo nozaru uzņēmumi ir mazie un vidējie uzņēmumi. Vairākums no tiem ir viena līdz divu cilvēku uzņēmumi, un tie pārstāv jaunos nodarbinātības veidus "uzņēmīgs indivīds" vai "uzņēmīgs kultūras darbinieks", kuri vairs neiekļaujas ierastajos pilna laika profesiju modeļos[31].

Attiecībā uz spējām izmantot finansējumu KRN saskaras ar specifiskām problēmām vairāku iemeslu dēļ: informācijas un izpratnes trūkums par iespējamiem finansējuma

29 Eiropas Komisijas paziņojums "Jaunas prasmes jaunām darba vietām - Saskaņotu darba tirgus vajadzību un prasmju plānošana", COM(2008) 868.

30 Skatīt jo īpaši mini-pētījumu, ko Eiropas Komisijas uzdevumā 2010. gadā veikusi *Jenny Tooth* "Access to finance activities of the European Creative Industry Alliance", www.europe-innova.eu/creative-industries.

31 Skatīt sagatavošanās dokumentus, kas sagatavoti saskaņā ar pētījumu par kultūras un radošo nozaru uzņēmējdarbības dimensiju, ko Eiropas Komisijas uzdevumā 2010. gadā veica Utrehtas mākslas skola, http://cci.hku.nl/.

avotiem, grūtības sagatavot un piedāvāt pārliecinošu uzņēmējdarbības plānu vai neefektīva uzņēmējdarbības modeļa izmantošana[32].

Turklāt lielākoties šie uzņēmumi ir izveidoti, balstoties uz prototipu vai projektu, un tie ir ļoti atkarīgi no to "vadošajiem produktiem" vai pakalpojumiem, kā arī no individuālā talanta un gatavības uzņemties risku.

KRN piekļuve finansiālajam atbalstam ir ierobežota, jo daudzi uzņēmumi cieš no hroniska kapitāla trūkuma un saskaras ar nopietnām problēmām līdzekļu sagādē, cenšoties panākt, lai tiek pienācīgi novērtēti to nemateriālie aktīvi, piemēram, autortiesību aktīvi (mākslinieki/rakstnieki, kas līgumiski saistīti ar mūzikas ierakstu izdevniecību/izdevniecību, mūzikas vai kinematogrāfijas katalogiem u.c.). Atšķirībā no uzņēmējdarbības tehnoloģijas jomās kultūras un radošo nozaru nemateriālajiem aktīviem nav atzītas vērtības grāmatvedības bilancē, un to ieguldījumi jaunu talantu un radošu ideju attīstībā neatbilst tam, ko pieņemts uzskatīt par "pētniecību un attīstību".

Ir jāuzlabo ieguldītāju un banku izpratne par KRN ekonomisko vērtību un potenciālu. KRN finansēšana jāsekmē, izveidojot garantiju sistēmas un citus finanšu inženierijas mehānismus.

Radošajai pasaulei un finanšu pasaulei, kuras bieži vien ir nošķirtas, ir nepieciešama palīdzība, lai rastu kopīgu valodu un lai KRN tādējādi varētu vieglāk piekļūt finansējumam.

Pamatojoties uz šo, nozīmīga loma, lai atvieglotu MVU piekļuvi finansējumam, var būt inovatīviem finanšu instrumentiem, piemēram, riska kapitālam un garantijām, un citiem riska sadales instrumentiem, ko sniedz tirgus dalībnieki. Šādi instrumenti tiek izmantoti saskaņā ar ES izdevumu programmām, kas vērstas uz tirgu (piemēram, konkurētspējas un inovāciju programma). Tie ir apliecinājuši savu efektivitāti, palīdzot MVU piekļūt finansēm, taču ir vērsti uz plašu MVU loku, nevis īpaši uz kultūras un radošo nozaru uzņēmumiem.

Valsts un reģionālā līmenī ir radušies jauni interesanti finansēšanas modeļi, kas jo īpaši vērsti uz KRN. Daži no tiem atvieglo piekļuvi aizdevumiem, apvienojot dažādu nozaru speciālās zināšanas, lai novērtētu uzņēmumus un to projektus[33]. Citi saved kopā ieguldītājus un uzņēmumus, kam nepieciešams riska kapitāls izaugsmei[34], tostarp, izmantojot tā saukto "kolektīvo finansēšanu"[35]. Komisija arī pēta iespējas izveidot ražošanas garantiju fondu audiovizuālajā jomā *MEDIA* programmas īstenošanas ietvaros[36].

---

32 *Jenny Tooth*, op.cit.

33 Skatīt interesantus piemērus, ko minējusi valstu ekspertu darba grupa un pilsoniskās sabiedrības platforma KRN jautājumos.

34 Skatīt jo īpaši *Jenny Tooth*, op. cit., kā arī dokumentus, kas sagatavoti saskaņā ar pētījumu par KRN uzņēmējdarbības dimensiju (op. cit.), kurā uzsvērta nepieciešamība pēc riska kapitāla inovatīviem kultūras un radošajiem MVU vienotā tirgū. Skatīt arī labas prakses piemērus, ko minējusi valstu ekspertu darba grupa KRN jautājumos.

35 Kolektīvā finansējuma vietnes palīdz sapulcēt mazu summu ieguldītājus, piemēram, neatkarīgu filmu finansēšanai (piemēram, indiegogo.com).

36 Fonds uzņemsies daļu finansiālā riska, kas saistīts ar aizdevumiem, ko bankas piešķir Eiropas neatkarīgajiem audiovizuālā satura producentiem, garantējot segumu noteiktā procentuālā apmērā

JAUTĀJUMI

- Kā stimulēt privātos ieguldījumus un uzlabot KRN piekļuvi finansējumam? Vai ES līmeņa finanšu instrumenti, lai atbalstītu un papildinātu pūliņus valstu un reģionālā līmenī, var radīt pievienoto vērtību? Ja jā, kādā veidā?

- Kā uzlabot KRN uzņēmumu spējas izmantot finansējumu? Kādus īpašus pasākumus var veikt un kādā līmenī (reģionālā, valsts, Eiropas)?

4. VIETĒJĀ UN REĢIONĀLĀ ATTĪSTĪBA KĀ ATSPERŠANĀS PUNKTS PASAULES MĒROGA PANĀKUMIEM

Kultūras un radošās nozares attīstās vietējā un reģionālā līmenī tur, kur ir iespējama sadarbības tīklu veidošana un uzņēmējdarbības kopas. Ja radošums sakņojas vietējā līmenī, tā iedarbība jebkurā gadījumā ir globāla. Sekmējot mākslinieku un kultūras praktiķu mobilitāti, ir iespējams palīdzēt mūsu KRN pāriet no vietēja uz globālu līmeni un nodrošināt Eiropas klātbūtni visā pasaulē.

4.1. Vietējā un reģionālā dimensija

Kultūras un radošās nozares bieži vien palīdz atbalstīt vietējo panīkušo ekonomiku, sekmējot jaunu saimniecisko darbību rašanos, radot jaunas un ilgtspējīgas darbavietas un padarot pievilcīgākus Eiropas reģionus un pilsētas.

Faktiski reģionālās un vietējās attīstības stratēģijas ir veiksmīgi integrējušas KRN daudzās jomās: kultūras mantojuma veicināšana uzņēmējdarbības nolūkos; kultūras infrastruktūru un pakalpojumu attīstība, lai atbalstītu ilgtspējīgu tūrismu; vietējo uzņēmumu un partnerību kopu izveide no kultūras un radošajām nozarēm un rūpniecības, pētniecības, izglītības un citām jomām; inovāciju laboratoriju izveide; integrētu pārrobežu stratēģiju izveide, lai pārvaldītu dabas un kultūras resursus un piešķirtu jaunu enerģiju vietējai ekonomikai; pilsētu ilgtspējīga attīstība.

ES kohēzijas politikā ir atzīts kultūras daudzveidīgais pienesums tās stratēģiskajiem mērķiem (konverģence, konkurētspēja un nodarbinātība, teritoriālā sadarbība)[37]. Tomēr ir grūti noteikt, kādā mērā kultūras un radošās nozares tiek atbalstītas ar kultūrai piešķirtajiem līdzekļiem vai ar līdzekļiem, kas piešķirti citām pozīcijām, piemēram, pētniecībai un inovācijai, inovatīvu MVU, kopu un tīklu atbalstam, informācijas sabiedrībai (tostarp kultūras digitalizācija un elektroniska piekļuve kultūrai), pilsētu atjaunošanai un cilvēkkapitālam[38]. Lauku attīstības politika, ko finansē Eiropas Lauksaimniecības fonds lauku attīstībai (ELFLA), arī atbalsta kultūru, jo īpaši, saglabājot lauku mantojumu, tostarp atjaunojot ciematus, aizsargājot dabas un kultūras mantojumu un veicinot aktīvo atpūtu. Savu ieguldījumu var dot arī vietējās attīstības stratēģijas, ko izstrādā un īsteno *LEADER* vietējās partnerības lauku apvidos, jo kultūra dažādo

---

no zudumiem, kas rodas, ja producents neatmaksā aizdevumu; tādējādi vietējās bankas tiks iedrošinātas piešķirt kredītus filmu producentiem.

37 Plānošanas periodā no 2007. līdz 2013. gadam plānotie ES izdevumi kultūras jomā ir aptuveni EUR 6 miljardi, kas ir 1,7 % no kopējā budžeta.

38 ES kohēzijas politikas tematiskās lapas: http: //ec.europa.eu/regional_policy/themes/index_en.htm.

ekonomiku un uzlabo dzīves kvalitāti lauku apvidos. Šķiet, ka šis potenciāls nav pietiekami izmantots.

Izstrādājot politiku un atbalsta instrumentus visos līmeņos, ir pienācīgi jāņem vērā īpašā nozīme, kas kultūras un radošajām nozarēm var būt reģionālajā un vietējā attīstībā[39].

KRN ir nozares, kas ir balstītas uz zināšanām un kam ir tendence virzīties uz specializētiem darba tirgiem. Saskaņā ar akadēmiskiem pētījumiem radošuma un kultūras inovāciju plaša mēroga industrializācija noris lielās pilsētu aglomerācijās. Tomēr nepastāv tieša saikne starp KRN un darba tirgus izmēru vai iedzīvotāju skaitu. Rūpniecības un inovatīvo sistēmu, tostarp KRN, reģionālais sadalījums ievērojami atšķiras[40]. Lauku apvidos jauni uzņēmējdarbības modeļi var palīdzēt ienest inovāciju un ilgtspējību tradīcijās (piemēram, vietējā amatniecībā) un padarīt tās rentablas[41].

Radošumam un inovācijām ir spēcīga un īpaša reģionālā dimensija[42]. Politika un atbalsta instrumenti ir jānosaka vietēji, pamatojoties uz vietējām iezīmēm un priekšrocībām un izmantojot vietējos resursus ("konkrētai vietai paredzēta attīstības pieeja"). Tajā pašā laikā, lai gūtu panākumus, ir būtiski nodrošināt efektīvu koordināciju starp dažādiem politikas un administrācijas līmeņiem. Attīstības stratēģijās vajadzētu integrēt ietekmes novērtējuma un novērtēšanas instrumentus, lai sekmētu uz faktiem balstītas politikas izstrādi.

Veiksmīgu stratēģiju pamatā ir vidēja vai ilgtermiņa (piemēram, 10 – 20 gadi) attīstības modelis, kurā kombinēti ieguldījumi infrastruktūrā un cilvēkkapitālā. Ieguldījumus vajadzētu virzīt uz jomām, kas ir būtiskas kultūras un radošajām nozarēm, piemēram, jauni uzņēmējdarbības modeļi, radošums un inovācija, digitalizācija, prasmes un cilvēkkapitāla uzlabošana, radošas partnerības ar citām nozarēm. Stratēģiska pieeja integrēta attīstības modeļa ietvaros nozīmē, ka atbalsts kultūras un radošajām nozarēm netiek uzskatīts par greznību vai atsevišķu politikas izvēli, bet gan par kopīgu ieguldījumu teritorijas ekonomiskajā attīstībā un sociālajā kohēzijā. Lai integrētās attīstības stratēģijas gūtu panākumus, tās jāizstrādā attiecīgā teritoriālā līmenī, sadarbojoties iestādēm, kas atbildīgas par dažādām publiskās politikas jomām (piemēram, ekonomikas attīstība, nodarbinātība, izglītība un kultūra), un pilsoniskās sabiedrības pārstāvjiem, jo īpaši, uzņēmēju, darbinieku un pilsoņu asociācijām.

Labākās prakses apmaiņa ir izšķiroša, un ir jāizmanto visi iespējamie tīkli Eiropā, lai atvieglotu zināšanu un kapacitātes nodošanu starp atpaliekošiem apvidiem un izaugsmes centriem.

JAUTĀJUMS

- Kā uzlabot KRN integrāciju stratēģiskajā reģionālajā/vietējā attīstībā? Kādi instrumenti un partnerības ir nepieciešami integrētai pieejai?

---

39 Skatīt labas prakses piemērus, ko minējusi valstu ekspertu darba grupa KRN jautājumos.

40 *Creative and Culture Industries, Priority Sector Report* (projekts), Eiropas kopu novērošanas centrs (*European Cluster Observatory*), 2010. gads.

41 Pētījums, kas veikts Eiropas Komisijas uzdevumā, lai apzinātu kultūras ieguldījumu vietējā un reģionālā ekonomikas attīstībā ES kohēzijas politikas ietvaros.

42 Sestais progresa ziņojums par ekonomisko un sociālo kohēziju, COM(2009) 295.

4.2. Kultūras un radošo darbu mobilitāte un aprite

Lai pilnībā atraisītu KRN potenciālu, ir jāveicina mākslinieku un kultūras praktiķu mobilitāte, jo tā sekmē viņu profesionālo iemaņu veidošanos un/vai māksliniecisko izaugsmi, viņu centienus darboties pētniecības un atklājumu jomā, paver jaunas tirgus iespējas un uzlabo viņu karjeras iespējas, jo īpaši piedaloties radošo nometņu projektos, festivālos, turnejās, starptautiskās izstādēs vai literāros pasākumos. Mobilitāte var vēl tiešākā veidā pozitīvi ietekmēt KRN sniegumu, atverot jaunas tirgus iespējas ar sistēmām, kas uzlabo nozaru eksporta stratēģiju, sekmē starptautiskās darbā iekārtošanas sistēmas vai veicina kapacitātes uzlabošanu[43]. Turklāt Eiropas publika no šādu darbu aprites gūst labumu, jo tā atklāj jaunas perspektīvas, kas rosina individuāli un kolektīvi izprast sarežģītu vidi un dzīvot tajā (šādas prasmes, tostarp arī starpkultūru saskarsmes prasme, ir ļoti vajadzīgas mūsdienu pasaulē) un sniedz publikai pieeju daudzveidīgākai kultūras videi. Citā līmenī apmaiņa ar vērtībām ārpus valstu robežām Eiropas Savienības ietvaros palīdz Eiropas pilsoņiem labāk iepazīt un saprast vienam otra kultūru, novērtēt kultūras dažādības bagātību un izprast, kas viņus vieno.

Visbeidzot, mākslinieku, kultūras praktiķu un mākslas darbu mobilitāte ir būtiska, lai veicinātu ideju apriti ārpus valodu vai valstu robežām, kas arī nodrošina visiem plašākas iespējas iepazīt kultūras daudzveidību.

Tāpēc tā ir viena no galvenajām sastāvdaļām Eiropas kultūras plānā un ES kultūras programmā (2007-2013).

Tomēr mobilitātei vēl ir daudz šķēršļu. Daži no tiem ir saistīti ar vīzu noteikumiem, sociālo vai nodokļu režīmu un citām administratīvām barjerām vai ar to, ka trūkst piekļuves precīzai informācijai[44] par dažādiem juridiskiem, regulatīviem, procedūras un finanšu aspektiem, kas ir pamatā mobilitātei kultūras jomā. Darbs pie šo šķēršļu novēršanas jau ir sācies[45] un šajā dokumentā netiks iztirzāts.

Papildus šiem vispārējiem aspektiem pastāv iespējas, iedarbojoties uz virkni privāto un valsts struktūru, turpināt uzlabot mākslas darbu, mākslinieku un kultūras praktiķu mobilitāti un izplatīt kultūras daudzveidīgumu pāri robežām. Šādu struktūru ir daudz, un katrā nozarē tās ir ļoti atšķirīgas. Impulss pārrobežu sakariem un piekļuvei tiešsaistē dažādos posmos starp kultūras izpausmju radītājiem/ražotājiem un pilsoņiem/patērētājiem ir ļoti svarīgs. Citā līmenī varētu veikt pasākumus, kas paredzēti īpašiem uzdevumiem, piemēram, palīdzēt jauniem talantiem, mazāk pazīstamiem repertuāriem vai kolekcijām[46] izlauzties cauri valsts un valodas robežām.

---

43 Skatīt Eiropas Komisijas uzdevumā veikto *Ericarts* pētījumu "Mobility matters: Programmes and schemes to support the mobility of artists and cultural professionals", 2008. gads.

44 Skatīt Eiropas Komisijas uzdevumā veikto *McCoshan et al* pētījumu "Information systems to support the mobility of artists and other professionals in the culture field", 2009. gads.

45 Valstu ekspertu grupa par mākslinieku mobilitāti, ko izveidoja, lai īstenotu Eiropas darba kārtību kultūrai, pašreiz strādā pie vairākiem no minētajiem jautājumiem, lai gan jautājumus par ierobežojumiem piekļuvē tirgum un mākslinieku un kultūras praktiķu mobilitāti vajadzēja risināt dalībvalstīm, īstenojot Direktīvu 2006/123/EK par pakalpojumiem iekšējā tirgū.

46 Saistībā ar Eiropas darba kārtību kultūrai valstu ekspertu grupa strādā pie jautājuma par muzeju kolekciju mobilitāti.

Tāpēc būtu lietderīgi labāk izprast, kāda veida partnerība, sadarbība vai atbalsts varētu atvieglināt, paātrināt un paplašināt mākslas darbu, mākslinieku un kultūras praktiķu mobilitāti pāri valstu robežām Eiropas līmenī.

Tāpēc ar šīs Zaļās grāmatas palīdzību ir jāmēģina labāk izprast, kā šo mobilitāti padarīt intensīvāku un kā to uzlabot.

JAUTĀJUMS
- Kādi jauni instrumenti būtu jāizmanto, lai, izmantojot kultūras un radošu darbu, mākslinieku un kultūras praktiķu mobilitāti Eiropas Savienībā un ārpus tās robežām, veicinātu kultūras daudzveidību? Cik lielā mērā šo mērķu sasniegšanai var izmantot virtuālo mobilitāti un piekļuvi tiešsaistē?

4.3. Kultūras sakari un starptautiskā tirdzniecība

Eiropas Savienības darbību starptautisko kultūras sakaru un tirdzniecības jomā nosaka UNESCO 2005. gada konvencija par kultūras izpausmju daudzveidības aizsardzību un veicināšanu. Saskaņā ar šo konvenciju ES pienākums ir veicināt līdzsvarotākus kultūras sakarus un stiprināt starptautisko sadarbību un solidaritāti partnerattiecību garā, lai jo īpaši uzlabotu jaunattīstības valstu spējas aizsargāt un veicināt kultūras izpausmju daudzveidību. Šie mērķi atbilst vairākiem konvencijas pamatprincipiem, jo īpaši vienlīdzīgas piekļuves[47] un atvērtības un līdzsvarotības principam[48].

Tāpēc, lai saglabātu kultūras daudzveidību, Eiropas Savienība sev un dalībvalstīm ir rezervējusi iespēju noteikt un īstenot kultūras politiku[49].
Vienlaikus Eiropas Savienība ir vēl ciešāk apņēmusies īstenot saistības veicināt kultūras lomu attīstībā un atbalsta dažādus preferenciālos režīmus attiecībā uz jaunattīstības valstīm.
ES ir apņēmusies arī atbalstīt kultūru dialogu pasaulē. Tāpēc ES ir jāveicina arī savas kultūras daudzveidības, tostarp kultūras un radošajās nozarēs ražoto preču un pakalpojumu, izplatīšanā visā pasaulē.

Šī īpašā pieeja kultūras sakariem liecina par kopīgo vērtību sistēmu, kas ir Eiropas projekta pamatā. Šīs vērtības ir pamati, uz kuriem var veidot atšķirīgu un dinamisku Eiropas tēlu — pievilcīgas un radošas Eiropas tēlu, kas balstās uz savu bagāto mantojumu un uz atvērtību citām kultūrām. ES attiecībās ar citām valstīm konstruktīvu ieguldījumu var dot Eiropas senās tradīcijas un lielās vērtības kino, mūzikas, mākslas, arhitektūras, dizaina vai modes jomā.

Lai koptu kultūras un radošās nozares un eksportētu to darbus, produktus un pakalpojumus, nenoliedzami ir vajadzīgi sakari ar trešām valstīm. Jo īpaši atbalsts kontaktu veidošanai un darba reklamēšanai ārzemēs ir vajadzīgs mazajiem un vidējiem

---

47 Skatīt Konvencijas 2. panta 7. principu.

48 Skatīt Konvencijas 2. panta 8. principu.

49 Eiropas Savienība un tās dalībvalstis, kā daudzi citi to partneri Pasaules tirdzniecības organizācijā, kļūstot par vispārējās vienošanās par pakalpojumu tirdzniecību (VVPT) pusēm, paturēja kompetenci noteikt un īstenot kultūras politiku, lai saglabātu kultūras daudzveidību, šim nolūkam izmantojot paziņojumus par izņēmumiem no vislielākās labvēlības režīma saskaņā ar VVPT II pantu un konsekventi atturoties no īpašām saistībām par piekļuvi tirgum un valsts režīmu kultūras pakalpojumu jomā, jo īpaši audiovizuālajā nozarē.

uzņēmumiem. Lai veicinātu eksportu, ir izveidoti tādi īpaši instrumenti, kā nozaru dialogs, tirgus izlūkošana un tirgus informācija, kā arī kolektīva pārstāvniecība starptautiskos gadatirgos. Sadarbības programmas[50] sniedz iespēju savstarpēji mācīties un arī iespēju veidot kontaktu tīklus ārzemēs. Kultūras daudzveidības veicināšanai ir svarīgi arī atvieglot mijiedarbību mākslinieciskajā jomā ar trešām valstīm[51].

Eiropai ir daudzi nolīgumi ar trešām valstīm vai valstu reģionālajām apvienībām. Kultūras un radošās nozares, kā prioritāti ekonomiskajos sakaros, varētu ietvert tehniskās palīdzības un sadarbības programmās. Politiskajos dialogos ar trešām valstīm vai reģionālajiem grupējumiem konkrētos gadījumos varētu iekļaut arī nozaru dialogus un apmaiņas, un eksporta atvieglošanai varētu izstrādāt īpašus ES instrumentus[52].

JAUTĀJUMS

- Kādus instrumentus ES līmenī vajadzētu izstrādāt vai uzlabot, lai veicinātu sadarbību, apmaiņu un tirdzniecību starp ES kultūras un radošajām nozarēm un trešām valstīm?

5. CEĻĀ UZ RADOŠU EKONOMIKU — KRN POZITĪVĀ IETEKME UZ CITĀM NOZARĒM

Vairākās Eiropas valstīs publicētie ziņojumi liecina, ka kultūras un radošajām nozarēm ir daudz lielāka loma valstu un reģionu inovācijas sistēmā, nekā iepriekš uzskatīja politikas veidotāji[53].

Pirmkārt, šīs nozares nodrošina saturu, kas vajadzīgs ciparu iekārtu un tīklu darbībai, tādējādi sekmējot IKT atzīšanu un tālāku attīstību, piemēram, platjoslas pakalpojumu izvēršanā. Tā kā šajās nozarēs plaši izmanto tehnoloģijas, viņu vajadzības bieži vien rosina pielāgojumus un jaunumus tehnoloģijā, dodot tehnoloģiju ražotājiem impulsus inovācijām.

Otrkārt, kultūras un radošajām nozarēm ir būtiska loma, lai Eiropā veidotos labvēlīga gaisotne inovācijām, ņemot vērā to īpašo lomu pārejā uz ciparu vidi un jaunajā tendencē uz "pieredzes ekonomiku", kā arī spēju veidot vai pastiprināt sociālās un kultūras tendences, un līdz ar to arī patērētāju pieprasījumu.

Treškārt, uzņēmumiem, kas salīdzinoši vairāk izmanto KRN pakalpojumus, ir daudz labāki rādītāji inovācijas jomā. Lai arī īpašie mehānismi, kas ir šā apgalvojuma pamatā, vēl nav plaši dokumentēti, šķiet ka KRN sniegtie radošie inovācijas pakalpojumi veicina citu uzņēmumu un organizāciju inovācijas darbības plašākā ekonomiskajā kontekstā, palīdzot novērst tādas uzvedības iezīmes, kā bailes uzņemties risku, nosliece uz *status*

---

50 Piemēram, programmas, kas ietvertas *MEDIA International* sagatavošanas darbībā (2008-2010) un *MEDIA Mundus* programmā (2011-2013).

51 Kā uzsvērts kultūras un radošo nozaru potenciāla platformā.

52 Skatīt labas prakses piemērus, ko minējusi valstu ekspertu darba grupa KRN jautājumos.

53 Skatīt jo īpaši *Bakhshi H., McVittie E. and Simmie J., Creating Innovation. Do the creative industries support innovation in the wider economy?* 2008. g.; *Pott J. and Morrison K., Nudging Innovation,* 2008., *consideration of the NESTA Innovation Vouchers Pilot*, 2008. g.; *The role of creative industries in industrial innovation, Müller K., Rammer C. and Trüby J.*, 2008. g.

quo un ierobežota uztvere. Labs piemērs tam, kā radošs process potenciāli var ietekmēt uz lietotājiem vērstu inovāciju, ir dizains[54].

Turklāt ziņojumos norādīts, ka radoši darbinieki labāk integrējas plašākā ekonomikas kontekstā, nekā iepriekš uzskatīja — ir daudz tādu mākslas skolās izglītību ieguvušu speciālistu, kas strādā nevis kultūras un radošajās nozarēs, bet citās jomās, un nodod tālāk KRN iegūtās zināšanas, inovāciju un jaunās idejas.

Kopumā pirmklasīgas kultūras ērtības un uz tehnoloģijām balstīti pakalpojumi, labi sadzīves un atpūtas apstākļi, dinamiskas kultūras kopienas un vietējo KRN potenciāls ir jāuzskata par nozīmīgiem atrašanās vietas faktoriem, kas var palīdzēt pilsētām un reģioniem stiprināt savu ekonomikas konkurētspēju, nodrošinot labvēlīgus apstākļus inovācijai un piesaistot augsti kvalificētus darba ņēmējus un uzņēmumus.

Tāpat kultūras joma un kultūras un radošās nozares var sniegt būtisku ieguldījumu lielāko mūsdienu problēmu risināšanā, kā piemēram, cīņā pret globālo sasilšanu un pārejā uz zaļo ekonomiku, un jauna ilgtspējīgas attīstības modeļa izstrādē. Mākslai un kultūrai ir vienreizējas spējas radīt videi draudzīgas darbavietas, veicināt izpratni, kritiski vērtēt sabiedrības ieradumus un sekmēt to maiņu, tostarp mūsu vispārējo attieksmi pret dabu. Tām ir iespēja pavērt jaunus ceļus šādu jautājumu starptautiskajā dimensijā. Lai varētu risināt šos uzdevumus, vairākos pārvaldības līmeņos ir jāveido attiecīga vide, kurā varētu attīstīt radošas stratēģijas. Vienlaikus ir jāturpina pārdomas par radošas vides vērtēšanu, papildus tradicionālākiem inovācijas rādītājiem. Galvenais jautājums — kā paātrināt kultūras un radošo nozaru pozitīvo ietekmi uz citām nozarēm plašākā ekonomikas un sabiedrības kontekstā.

Viens no veidiem, kā to panākt, ir pastiprināt saikni starp kultūru un izglītību, lai sekmētu radošumu visas dzīves garumā. Šeit svarīgs pieņēmums ir tas, ka radošums nav tikai iedzimta īpašība. Ikviens kaut kādā veidā ir radošs un var iemācīties izmantot savu radošo potenciālu. Tāpēc mūsu sarežģītajā un strauji mainīgajā pasaulē vajadzētu censties atbalstīt radošas, uzņēmējdarbības un starpkultūru saskarsmes prasmes, kas mums palīdzēs labāk reaģēt uz jauniem ekonomikas un sociālajiem uzdevumiem[55].

Šajā ziņā liela loma ir kvalitatīvai kultūras un mākslas izglītībai, jo tai ir potenciāls, lai studentos izkoptu iztēli, oriģinalitāti, koncentrēšanās un savstarpējo attiecību prasmi, izziņas kāri, kritisku un neverbālu domāšanu u.c.[56] Ņemot vērā iepriekš minēto, ir jāturpina pētīt kultūras un izglītības sinerģiju. Šajā jomā jābūt "kopējās atbildības" principam no izglītības un kultūras nozares puses, un tāpēc abām pusēm jātiecas uz sistemātisku un ilgtspējīgu partnerību[57].

---

54 Komisijas dienestu darba dokuments "Dizains – uz lietotāju orientētu inovāciju virzītājs", SEC(2009) 501.

55 Jaunā stratēģiskā sistēma Eiropas sadarbībai izglītības un mācību jomā ("ET 2020"), ko 2009. gada maijā pieņēma Padome, skaidri norāda uz šo uzdevumu, uzsverot vajadzību uzlabot radošu pieeju un inovācijas, tostarp uzņēmējdarbības garu, visos izglītības un mācību līmeņos.

56 Skatīt labas prakses piemērus, ko minējusi valstu ekspertu darba grupa kultūras un izglītības sinerģijas jautājumos.

57 Skatīt labas prakses piemērus, ko minējusi valstu ekspertu darba grupa kultūras un izglītības sinerģijas jautājumos.

Lai veicinātu pilsoņu radošumu un dalību sabiedrības kultūras dzīvē, loti svarīgi ir arī apgūt informācijas nesēju lietotprasmi. Šodien plašsaziņas līdzekļi ir būtiski, lai izplatītu kultūras informāciju, un tie ir Eiropas kultūras identitātes nesēji, tāpēc būtu jāveicina Eiropas pilsoņu, kā plašsaziņas līdzekļu satura patērētāju, māka veikt lietpratīgu un dažādu izvēli.

Makroekonomikas līmenī jānostiprina saikne starp KRN un citām nozarēm, lai sniegtu labumu ekonomikai kopumā. Tāpēc būtu interesanti labāk izprast, kā veicināt tādas radošas pieejas izmantošanu citās nozarēs, kas vajadzīga uzņēmumiem, un kā veicināt pareizos mehānismus šādas mijiedarbības atvieglošanai.

Lai radītu efektīvu saikni starp KRN un tādām jomām, kā izglītība, rūpniecība, pētniecība vai pārvaldība, ir jāizveido patiesa "radoša partnerība" un jāīsteno efektīvi mehānismi, kā nodot radošas zināšanas, piemēram, dizainu, citām nozarēm. Šajā sakarā cerīga šķiet inovācijas sertifikātu sistēma, kā piemēram, "radošais kredīts", kas palīdz uzņēmumiem radīt idejas sadarbībā ar KRN[58].

KRN paredzētie inovācijas atbalsta mehānismi ne tikai ļauj labāk un plašāk darboties inovāciju jomā, bet tie dod arī iespēju piedāvāt vairāk inovatīvu risinājumu citām jomām un nozarēm, tādējādi palīdzot Eiropas ekonomikai kopumā attīstīt tās radošo potenciālu. Turklāt šajā procesā svarīga loma ir starpniekinstitūcijām, jo tās ir saskares punkts starp divām pasaulēm, kuras tikai tagad sāk viena otru iepazīt; un tām jāveido uzticēšanās un izpratne attiecībā uz mērķiem un izredzēm un jāizstrādā vai jāprecizē darba metodes[59].

JAUTĀJUMI

- Kā paātrināt KRN pozitīvo ietekmi uz citām nozarēm un uz sabiedrību kopumā? Kā attīstīt un īstenot efektīvus mehānismus, kas vajadzīgi šādai zināšanu izplatīšanai ?

- Kā veicināt "radošās partnerības" starp KRN un mācību iestādēm/uzņēmumiem/pārvaldes iestādēm?

- Kā atbalstīt jau esošo starpnieku labāku izmantošanu un daudzu un dažādu starpnieku izveidošanu, kas darbotos kā saskarsmes punkti starp mākslinieciskо un kultūras kopienu un KRN, no vienas puses, un mācību iestādēm/uzņēmumiem un pārvaldes iestādēm, no otras puses?

58 http://www.creative-credits.org.uk/ *NESTA, AK*.

59 Skatīt *Tillt* (Zviedrija), *Disonancias* (Spānija) un *WZB* - Sociālo zinātņu pētniecības centra Berlīnē (Vācija) pētījumu, kas ir daļa no *Policy Grouping Tillt Europe* darba un ko finansē saskaņā ar ES kultūras programmu: http://creativeclash.squarespace.com/storage/ComparativeAnalysis%20TILLT%20EUROPE.pdf.

Aicinājums izteikt komentārus

Komisija aicina visas ieinteresētās personas izteikt viedokli par šajā Zaļajā grāmatā minētajiem jautājumiem. Atbildes un komentārus, kas var aptvert visus vai tikai dažus no minētajiem jautājumiem, sūtiet līdz 2010. gada 30. jūlijam uz šādu adresi:

Eiropas Komisija

Izglītības un kultūras ģenerāldirektorāts

Green Paper on cultural and creative industries

MADO 17/76

B-1049 Brisele Beļģija

vai pa e-pastu:

EAC-Creative-Europe@ec.europa.eu

Ja ieinteresētās personas vēlas iesniegt konfidenciālas atbildes, tām ir skaidri jānorāda, kuras daļas iesniegtajā materiālā ir konfidenciālas un nebūtu publicējamas Komisijas tīmekļa vietnē. Visus pārējos materiālus, kas nav nepārprotami norādīti kā konfidenciāli, Komisija var publicēt.

Organizācijām jāreģistrējas Komisijas izveidotajā interešu pārstāvju reģistrā (http://ec.europa.eu/transparency/regrin). Šo reģistru izveidoja Eiropas pārredzamības iniciatīvas ietvaros, lai nodrošinātu Komisijai un plašākai sabiedrībai informāciju par interešu pārstāvju mērķiem, finansējumu un struktūrām.